

D

ESCOBRINT EL DISSENY: L'INFORME D'UN CONGRÉS

VICTOR MARGOLIN I RICHARD BUCHANAN

VICTOR MARGOLIN

Professor d'Història del Disseny a l'Escola d'Art i Disseny de la Universitat d'Illinois. Fundador i director de revistes de disseny. Autor d'*American Poster Renaissance* (New York, 1975) i *The Great Age of Poster Design 1890-1900* (1975). Editor de *The Art of Persuasion. World War II* (1976), *Design History Bibliography* (Icograde, University of Illinois, 1987) i *Design Discourse: History, Theory, Criticism* (Chicago, 1989).

Profesor de Historia del Diseño en la Escuela de Arte y Diseño de la Universidad de Illinois. Fundador y director de revistas de diseño. Autor de *American Poster Renaissance* (New York, 1975) y *The Great Age of Poster Design 1890-1900* (1975). Editor de *The Art of Persuasion. World War II* (1976), *Design History Bibliography* (Icograde, University of Illinois, 1987) y *Design Discourse: History, Theory, Criticism* (Chicago, 1989).

Professor of History of Design at the School of Art and Design, University of Illinois. Founder and editor of *Design Issues*. Author of *American Poster Renaissance* (New York, 1975) and *The Great Age of Poster Design 1890-1900* (1975). Editor of *The Art of Persuasion. World War II* (1976), *Design History Bibliography* (Icograde, University of Illinois, 1987) and *Design Discourse: History, Theory, Criticism* (Chicago, 1989).

RICHARD BUCHANAN

Doctor en Filosofia. Professor de disseny a diverses universitats dels Estats Units. Autor de *Wicked Problems in Design Thinking in Design Issues*, *Design and Technology in the Second Copernican Revolution* i *The Journal of the Industrial Designers Society of America*.

Doctor en Filosofía. Profesor de diseño en diversas universidades de los Estados Unidos. Autor de *Wicked Problems in Design Thinking in Design Issues*, *Design and Technology in the Second Copernican Revolution* y *The Journal of the Industrial Designers Society of America*.

Doctor of Philosophy. Professor of design in several universities of U.S.A. Author of *Wicked Problems in Design Thinking in Design Issues*, *Design and Technology in the Second Copernican Revolution* and *The Journal of the Industrial Designers Society of America*.

Chicago s'ha convertit en un centre de pensament important sobre el disseny en els últims anys gràcies a les activitats cooperatives d'uns quants acadèmics, investigadors i dissenyadors en exercici. Per mitjà de diàlegs continus i petits congressos, aquestes persones s'han convertit en una part de l'informal «Grup de Chicago», que inclou experts en camps com ara la història, el disseny industrial, el disseny gràfic, la filosofia, la retòrica, la sociologia, el *marketing* i la psicologia. L'interès central del grup és fomentar la reflexió sobre la teoria i la pràctica del disseny des d'una àmplia gamma de perspectives. Això es basa en la creença compartida per tots que una pluralitat de veus aportarà noves idees sobre l'estudi i la pràctica del disseny. Mentre que uns altres grups s'han format entorn d'aquesta o d'aquella definició restringida del disseny i ha intentat desenvolupar-la exclouent-ne tota possibilitat alternativa, el Grup de Chicago ha elegit deliberadament centrar-se en problemes concrets i ha intentat promoure converses que siguin més productives, precisament a causa de la inclusió de punts de vista alternatius sobre aquests problemes.

Durant els dies 5 i 6 de novembre de 1990, la Universitat d'Illinois a Chicago actuà com a amfitrió d'un petit congrés internacional titulat *Descobrint el disseny*. L'objectiu del congrés, organitzat per Richard Buchanan i Victor Margolin, fou ampliar el diàleg contemporani sobre el disseny entre dissenyadors i professionals procedents d'una àmplia gamma de disciplines acadèmiques. Els vint-i-cinc invitats incloïen experts en història, sociologia, retòrica, teoria crítica, estudis culturals, psicologia social, filosofia de la tecnologia i teoria política, a part professionals de camps com el disseny industrial, el desenvolupament del *software* i el *marketing*. La varietat del grup augmentà per la presència de participants de set països: els Estats Units, el Canadà, Austràlia, França, Anglaterra, Noruega i Itàlia. En circumstàncies corrents, és poc probable que un grup tan divers s'hagués mai reunit. Però el relleu que el pensament sobre el disseny ha adquirit en els últims anys, juntament amb el seu important significat interdisciplinari, ha permès descobrir moltes relacions inesperades i interessos mutus.

El congrés s'organitzà entorn de quatre temes centrals, que amb tota probabilitat seran explorats els anys vinents pels qui es preocupen per l'estudi i la pràctica del disseny. Hi hagué ponències sobre aquests temes durant cinc sessions de treball, i cada sessió incloïa un ampli període de debat.

La primera sessió se centrà en «El disseny i la innovació en el contingut dels productes». Hom la ideà per suscitar qüestions sobre la relació del disseny amb el contingut dels productes, les troballes amb les quals els productes poden servir com a ginyes per a l'exploració inventiva de l'experiència i per veure fins a quin punt els productes ben dissenyats permeten que els usuaris esdevinguin part de l'actual disseny vivent en la vida quotidiana.

La segona sessió tractà d'«El disseny i la relació dels

productes amb les condicions materials, socials i culturals». Aquí s'emfasitzaren les contingències que es presenten en les situacions objectives en què es fan i s'usen els productes.

Les sessions tercera i quarta tractaren del tema «El disseny i l'acció». S'hi considerà com es poden fer productes que s'adiguin amb les qualitats dels actes humans i com es poden integrar en la vida dels usuaris.

La cinquena sessió s'ocupà d'«El disseny i els valors». Hom hi explorà la relació entre el disseny i els valors individuals, culturals i socials.

Els organitzadors seleccionaren catorze treballs a debatre entre el gran nombre de propostes inicials que havien rebut. Aquests treballs representaven perspectives clarament diferents sobre la naturalesa del disseny i sobre els temes generals establerts pels organitzadors del congrés. Les persones que no van presentar treballs hi actuaren com a moderadors i participaren en els animats períodes de conversació de cada sessió.

En la primera sessió, Richard Buchanan, especialista de la història i la filosofia de la retòrica, ajudà a establir una de les direccions del congrés parlant del sentit amb què la reflexió sobre el disseny sorgeix en el segle xx com una nova art liberal de la cultura industrial i serveix per a unir la teoria i la pràctica de moltes maneres noves amb objectius encaminats a la producció. Exposà la transformació del pensament sobre el disseny des dels primers dies del Nou Bauhaus de Chicago, quan Laszlo Moholy-Nagy invità el filòsof Charles Morris, de la Universitat de Chicago, a establir un programa d'arts liberals com a part del pla d'estudis de disseny del Nou Bauhaus, fins a la definició de disseny de Herbert Simon, com a ciència de l'artificial, una opinió la influència de la qual es notà en el pla d'estudis reformat de la nova Universitat Carnegie Mellon. Observà que el pensament sobre el disseny, que sorgeix de quatre disciplines: comunicació, construcció, presa de decisions i sistematització, transforma el disseny, inicialment un ofici summament limitat i una especialització professional, en un nou art de concebre i planificar el que és artificial.

En tractar del tema de la innovació, Daniel Cheifetz, president d'una empresa per al desenvolupament del *software*, anuncià el seu propòsit de crear un *software* que pogués esdevenir transparent a l'usuari integrant-se tan bé al seu propi funcionament psíquic i intel·lectual, que ja no hagués de prestar-s'hi atenció. Tufan Orel, un sociòleg francès que ha estudiat una classe de nous productes que s'utilitzen per a l'autodiagnosi, l'autotransformació i objectius afins, indicà algunes de les maneres amb què tals productes es relacionen amb processos de canvi social més amplis.

Els ponents en aquesta sessió no solament havien aplicat el tema de la innovació a nous productes a usar. Buchanan havia tractat del disseny per si sol com si fos un producte la concepció del qual necessitava el mateix tipus de pensament innovador. Aquest intent de tornar a examinar el disseny estrictament també s'evidencià en unes

altres conferències i es convertí en un fil conductor que travessà tot el congrés. De fet, Cheifetz ja havia fet referència en el seu discurs a un *software* flexible que convertís l'usuari en dissenyador.

Les referències que Orel i Cheifetz van fer a productes que sol·licitaven una major intervenció dels usuaris tingueren un eco en la sessió següent, en la qual el filòsof Albert Borgman parlà del «disseny profund», que per a ell significa un disseny que permet que els usuaris assumeixin un nou nivell d'interacció. Inherent a l'exposició de Borgman fou la proposta segons la qual els productes ben dissenyats (que tant inclouen ciutats com objectes d'ús personal) podrien ser instruments per a ajudar els usuaris a aconseguir una felicitat humana.

Des de la perspectiva del dissenyador, Gianfranco Zaccai també parlà del tema de la satisfacció de l'usuari i preguntà per què els objectes industrials no produeixen la mateixa satisfacció que els objectes d'artesanía. Exposà alguns dels problemes del procés de desenrotllament i argumentà que els dissenyadors han de reclamar el paper generalitzador als experts de *marketing*.

Langdon Winner, teòric polític, amplià les categories d'experiència que inclouen el disseny. Postulà que la teoria política, l'arquitectura i l'enginyeria contenen totes uns enfocaments molt diferents sobre la pràctica del disseny, i a continuació proposà l'establiment d'un nou camp d'investigació, l'ergonomia política, per a estudiar un encaix apropiat entre la tecnologia i l'organització social.

Aquest pas cap a una ampliació de la definició del disseny, més enllà del que fan els dissenyadors professionals, sorgí unes quantes vegades durant el congrés. El que semblava estar en joc fou la tesi segons la qual el disseny com a concepte pogués tenir unes ampliacions en el pensament humanístic molt més àmplies que les que anteriorment li havien estat reconegudes. Per a Winner, com a teòric, i per a Zaccai, des de l'àmbit de la pràctica, el «disseny» és un terme que apareix en diferents pràctiques, i es pot, doncs, utilitzar per a extreure'n elements unificadors.

Els dos ponents de la sessió següent, «Disseny i acció», examinaren les qüestions relatives a com neixen els productes i com autoritzen que els usuaris actuïn. John Heskett, historiador i teòric del disseny, parlà de les condicions necessàries per a crear productes en la indústria i afirmà que una combinació harmoniosa de talents és essencial per a crear productes de qualitat. Heskett reconegué que sovint apareixen en la indústria lluites entre professionals amb punts de vista oposats i considerà el disseny com l'enllaç horitzontal de tots els aspectes de la planificació de productes.

El segon ponent de la mateixa sessió, Victor Margolin, també historiador i teòric del disseny, desenvolupà l'enorme qüestió de com el disseny es relaciona amb l'acció dins de la societat com un tot. Indicà dues relacions entre el disseny i l'acció: el disseny per si sol com a forma d'acció i el disseny com a mitjà per a permetre els actes dels usuaris. Utilitzant la teoria fenomenològica d'Alfred

Schutz, interpretà el disseny com a pràctica intersubjectiva que mai no s'acompleix fora del context de la seva relació amb l'acció dels altres.

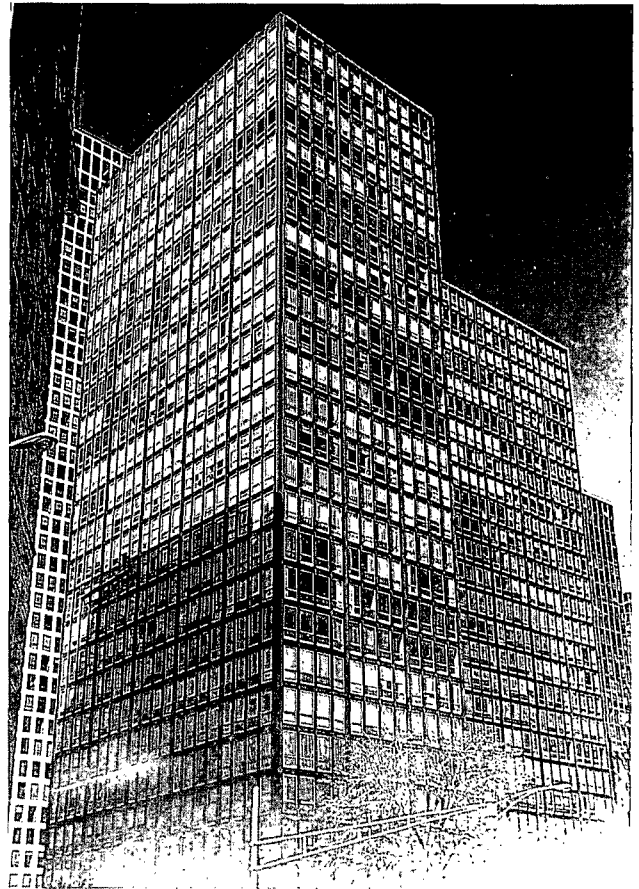
A la fi del primer dia, un cert nombre de temes comuns havia sorgit en els primers parlaments i els assistents començaren a entaular un diàleg més actiu amb els conferencians i entre ells mateixos. Durant el segon dia, aquest diàleg s'intensificà i les restriccions normals pròpies de la diferència de les disciplines ja no hi prevalgué. La sessió matinal continuà amb el tema de «Disseny i acció». Clive Dilnot, teòric de la cultura, s'ocupà de les limitacions de pensament que impedeixen la revelació del significat complet d'un objecte. Segons Dilnot, l'acte de fer coses és sempre marginat pel pensament, que hom considera una manera superior de saber. Per a Dilnot, l'objecte no és mut; té una identitat subjectiva que el dota d'un paper molt més poderós en la vida social.

Nigel Cross, professor d'estudis de disseny, fixà la seva atenció en la qüestió de la capacitat dissenyística, en el que és i en com es cultiva. Cross afirmà que aquesta capacitat és una forma d'intel·ligència, que té característiques distintives, que tothom la posseeix, que es pot descriure i que també es pot fer malbé o perdre's. En aquest punt introduí una altra dimensió al tema ja plantejat pels altres segons la qual dissenyar és una activitat més àmplia que allò que fan els professionals.

Augusto Morello, assessor de *marketing* i professor de disseny a Milà, tornà a dirigir la investigació al camp de la indústria. Morello considera el mercat com un espai de representació on els usuaris troben productes significatius. Definí els productes i llur ús com a part essencial de la cultura, tema ja proposat per uns altres conferencians de maneres diferents. Morello distingí entre el disseny «sintètic», un procés per a ordenar la complexitat, i el disseny «analític», que separa entre ells els elements d'un projecte complex. Un procés «sintètic», segons Morello, permet que els dissenyadors estableixin un enllaç entre la cultura i la indústria, de la qual cosa es desprenen productes valuosos per a la societat. Com a exemple d'un valor nou, Morello esmentà els més duradors cicles de vida dels productes com a resposta a problemes ecològics i econòmics.

Encara que les qüestions relacionades amb l'ètica es traslluïren implícitament en totes les exposicions del congrés, l'última sessió, «Disseny i ètica», fou la que tractà explícitament del tema. Carl Mitcham, filòsof de la tecnologia, parlà de les dificultats que es presenten en intentar relacionar l'ètica amb el disseny. De fet, advocà per la separació entre l'un i l'altra, sostenint que el disseny s'identifica amb la seva mateixa acció i que la veritat i la moralitat li són imposades des de fora.

El raonament de Mitcham es relacionà directament amb l'estudi del disseny verd escandinau, presentat per Fredrik Wildhagen, historiador i teòric del disseny a Oslo. Wildhagen examinà la qüestió de per què els dissenyadors escandinaus no havien respost més activament el desafiament verd i plantejà la qüestió, introduïda per la interven-

Mies van der Rohe. Apartaments Lake Shore Drive, Chicago.
Mies van der Rohe. Apartamentos Lake Shore Drive, Chicago.
Mies van der Rohe. Apartments Lake Shore Drive, Chicago.

ció de Mitcham, de com s'ha d'establir un valor ètic en aquesta situació.

En l'última sessió del congrés, Tony Fry, teòric de la cultura a Sidney, proposà un «disseny sagrat», essencial per a la supervivència humana. La defensa que féu Fry d'un nou paradigma del disseny, en contra de la tesi de Mitcham de separar el disseny de l'ètica, provocà un debat apassionat sobre la relació de l'ètica amb l'acció i alhora unificà els assistents entorn d'aquests dos temes, l'ètica i el disseny. La intervenció de Fry s'esdevingué en una fase del congrés en què els participants havien acceptat tàcitament que el «disseny» era un tema independent, encara que ningú no havia intentat singularitzar-lo amb una definició única.

De fet, l'estimulant manca de definicions i de proposicions restrictives fou allò que caracteritzà el procés obert gràcies al qual els assistents aconseguiren aplegar-se en una comunitat investigadora. Mitjançant un procés d'investigació plural, tots havien coincidit en un tema comú i, tal com es veié en la vehement resposta donada en el debat final, havien començat a ocupar-se de caracteritzar-lo. Aquest procés oferí l'oportunitat de dirigir el coneixement de cadascun a un conjunt de problemes situats al defora de cap disciplina determinada. Els organitzadors havien escollit deliberadament uns temes generals per tal que hi hagués espai per a diferents tipus d'aportacions. El congrés demostrà que un grup de problemes determinats pot superar les restriccions de cada disciplina que sovint impedeixen un diàleg interdisciplinari.

Descobrint el disseny demostrà també que el *disseny* és un tema molt més ampli que no s'acostuma a reconèixer. Tal com argumentaren alguns dels assistents, si molt depèn de la manera com dissenyem i entenem el disseny com una activitat social, aleshores necessitem un coneixement millor d'allò que el disseny és i de com el podem fer. No cal que la teoria i la pràctica es construeixin com a activitats separades, ni tampoc que els dissenyadors professionals treballin en una esfera diferent de la dels no professionals. Tal com proposaren alguns dels conferencians, una més profunda reflexió sobre la pràctica pot ser una manera d'aconseguir productes millors.

No hi hagué consens respecte a allò que havia aconseguit el congrés, fora de la consideració que havia servit com un procés d'investigació que tots els assistents consideraren satisfactori. Tanmateix, un cert nombre de temes aparegué repetidament, bé que de maneres diferents. El més significatiu fou que el disseny és una activitat practicada àmpliament i, doncs, que no es limita als professionals. Buchanan buscà la base intel·lectual d'aquest fenomen a la seva concepció del disseny com una art liberal i Winner féu una cosa semblant quan assenyalà la necessitat d'una *ergonomia política*. Cross digué que tothom té una capacitat dissenyística i Margolin sostingué que el disseny és una forma d'acció que correspon a la tendència humana a planificar. Mitcham intentà extreure el disseny d'un context socio-cultural específic i examinar-lo com una activitat per dret propi.

Com a conseqüència de la proposició segons la qual el disseny és una activitat molt estesa, la qüestió de l'usuari conscient es destacà en les intervencions de Cheifetz i Orel quan parlaren de la relació de l'usuari amb els productes nous, en la recerca de Borgman d'un disseny que implica l'usuari en un nivell profund i satisfactori i en la descripció de Morello del comportament de l'usuari en el mercat. Un tema relacionat amb aquest fou que els productes no són objectes muts, sinó que posseeixen la capacitat d'implicar els usuaris i suggereixen una manera d'actuar. Alguns conferencians van fer referència a la qualitat dels productes per a fer propostes. Dilnot va voler abolir la distinció entre subjecte i objecte, mentre que Fry enfocava els productes com a portadors d'una nova ètica.

I, finalment, un tema abordat per Heskett i Zaccai, com també per Morello, fou que el disseny, clarament articulat, és l'activitat que pot unificar el procés complex de la producció industrial. Relacionat amb aquest tema, hi hagué l'estudi de Wildhagen respecte al motiu pel qual els dissenyadors escandinaus no havien exercit un paper rector en la creació d'una nova qualitat «verda» en els productes industrials.

Com a derivació de *Descobrint el disseny*, els organitzadors preparen un recull de les ponències presentades al congrés per a la publicació. També se celebraran més reunions amb uns altres grups de persones. El congrés va fer evident que s'havia iniciat un nou procés d'investigació. Aquesta investigació és oberta a participants de diferents disciplines i pràctiques. Els resultats poden constituir la base d'un camp nou —l'estudi del disseny— en què els problemes del disseny poden ser debatuts d'una manera oberta i sense prejudicis.